

PL

PL

PL

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 2.4.2009
KOM(2009) 153 wersja ostateczna

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

**w sprawie współlistnienia upraw genetycznie zmodyfikowanych z uprawami
tradycyjnymi i ekologicznymi**

{SEK(2009) 408}

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

w sprawie współistnienia upraw genetycznie zmodyfikowanych z uprawami tradycyjnymi i ekologicznymi

1. WPROWADZENIE

Współistnienie organizmów zmodyfikowanych genetycznie (GMO) oraz tradycyjnej i ekologicznej produkcji rolnej jest bezpośrednio związane z konkretną decyzją konsumentów i producentów rolnych, polegającą na poszanowaniu indywidualnych preferencji i możliwości ekonomicznych, zgodnie ze zobowiązaniami prawnymi dotyczącymi oznakowania GMO. Zgodnie z dyrektywą 2001/18/WE w sprawie zamierzonego uwalniania do środowiska organizmów zmodyfikowanych genetycznie¹, rozporządzeniem (WE) nr 1829/2003 w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy² i rozporządzeniem (WE) nr 1830/2003 dotyczącym możliwości śledzenia i etykietowania organizmów zmodyfikowanych genetycznie oraz możliwości śledzenia żywności i produktów paszowych wyprodukowanych z organizmów zmodyfikowanych genetycznie³, GMO oraz żywność i pasza zawierające GMO, składające się lub wyprodukowane z nich muszą być odpowiednio oznakowane w celu zagwarantowania świadomego wyboru. Oznacza to, że produkty wymagające oznakowania jako zmodyfikowane genetycznie należy oddzielać od produktów nieoznakowanych.

W związku z tym, że środowiskowe i zdrowotne aspekty uprawy GMO są w pełni uwzględniane w ramach procedury zezwalania na ich uprawę, w kontekście współistnienia należy zająć się kwestiami dotyczącymi technicznych środków segregacji oraz potencjalnymi skutkami gospodarczymi mieszania upraw zmodyfikowanych i niezmodyfikowanych genetycznie.

Zgodnie z art. 26a dyrektywy 2001/18/WE państwa członkowskie mogą podjąć właściwe środki krajowe w zakresie współistnienia upraw w celu zapobieżenia niezamierzonemu występowaniu GMO w pozostałych produktach. Zalecenie Komisji 2006/556/WE w sprawie wytycznych służących opracowaniu krajowych strategii i najlepszych praktyk w celu zapewnienia współistnienia upraw genetycznie modyfikowanych oraz upraw tradycyjnych i ekologicznych⁴ ma na celu wspierać państwa członkowskie w procesie opracowywania krajowych strategii legislacyjnych lub innych strategii dotyczących współistnienia upraw.

W marcu 2006 r. Komisja przyjęła pierwsze Sprawozdanie w sprawie wdrożenia krajowych środków w zakresie współistnienia upraw genetycznie modyfikowanych oraz upraw tradycyjnych i ekologicznych⁵.

Dnia 22 maja 2006 r. Rada Ministrów ds. Rolnictwa przyjęła konkluzje w sprawie współistnienia upraw, w których zaprosiła Komisję do podjęcia następujących działań:

¹ Dz.U. L 106 z 17.4.2001, s. 1., zmieniona rozporządzeniem (WE) nr 1829/2003 i rozporządzeniem (WE) nr 1830/2003.

² Dz.U. L 268 z 18.10.2003, s. 1.

³ Dz.U. L 268 z 18.10.2003, s. 24.

⁴ Dz.U. L 189 z 29.7.2003, s. 36.

⁵ COM(2006) 104 wersja ostateczna oraz dokument roboczy służb Komisji:
http://ec.europa.eu/agriculture/co-existence/sec313_en.pdf

- (1) Jak najszybszego zaproponowania wspólnotowych wartości progowych w zakresie oznakowania nasion.
- (2) Określenia – w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami – najlepszych praktyk w zakresie technicznych środków segregacji oraz opracowania na ich podstawie wytycznych dotyczących środków stosowanych w odniesieniu do poszczególnych upraw.
- (3) Intensywniejszego wykorzystywania grupy COEX-NET⁶ w celu wymiany informacji na temat środków w zakresie segregacji upraw i środków odpowiedzialności, w tym na temat transgranicznych problemów związanych ze współistnieniem upraw oraz w celu omawiania potencjalnych rozwiązań w razie pojawienia się takich problemów.
- (4) Zbadania, wraz z państwami członkowskimi, możliwych sposobów na ograniczenie potencjalnych transgranicznych problemów związanych ze współistnieniem upraw.
- (5) Zbadania trwałych rozwiązań, zgodnych z prawem UE, w odniesieniu do obszarów, na których struktury rolne i warunki uprawy utrudniają osiągnięcie współistnienia danych upraw na poziomie gospodarstwa.
- (6) Wzmocnienia europejskich badań dotyczących współistnienia upraw w celu uzupełnienia luk w obecnej wiedzy oraz w celu udostępnienia wyników badań państwom członkowskim.
- (7) Zbadania poszczególnych krajowych systemów odpowiedzialności cywilnej pod kątem ich zastosowania w przypadku wystąpienia strat gospodarczych w związku ze stosowaniem domieszki GMO w uprawach niezmodyfikowanych genetycznie, także w kontekście transgranicznym. W tym przypadku również zbadania poszczególnych systemów rekompensat i ubezpieczeń stosowanych w państwach członkowskich.
- (8) Dalszego badania, wraz z państwami członkowskimi, konieczności podjęcia dalszych działań zmierzających do ustanowienia wspólnych zasad w odniesieniu do współistnienia upraw.

W niniejszym sprawozdaniu przedstawiono przegląd działań Komisji związanych z mandatem udzielonym jej na podstawie konkluzji Rady. Sprawozdanie zawiera również przegląd sytuacji w zakresie wdrażania krajowych i regionalnych środków dotyczących współistnienia upraw, przygotowany na podstawie informacji przekazanych przez państwa członkowskie.

2. WSPÓLNOTOWE WARTOŚCI PROGOWE W ZAKRESIE OZNAKOWANIA NASION

W dyrektywie 2001/18/WE przewidziano możliwość wyłączenia partii nasion z obowiązku oznakowania jeśli zawierają one śladowe ilości dopuszczonych do uprawy w UE genetycznie zmodyfikowanych nasion, które są mniejsze od określonej wartości progowej. Komisja prowadzi obecnie ocenę skutków ustanowienia takich wartości progowych w zakresie oznakowania nasion, która stanowić będzie podstawę dla przyszłego aktu prawnego Komisji. Przy sporządzaniu wniosku Komisja uwzględni również konkluzje Rady w sprawie GMO z dnia 5 grudnia 2008 r., w których stwierdza się, że takie wartości progowe należy ustalić na

⁶ Grupa robocza ds. wymiany i koordynacji informacji dotyczących współistnienia upraw.

możliwie niskim poziomie, który byłby realistyczny, proporcjonalny i funkcjonalny dla wszystkich podmiotów gospodarczych, oraz że wartości te powinny przyczynić się do zapewnienia wyboru producentom i konsumentom produktów konwencjonalnych, ekologicznych oraz genetycznie zmodyfikowanych.

3. WYTYCZNE DOTYCZĄCE ŚRODKÓW W ZAKRESIE WSPÓLISTNIENIA POSZCZEGÓLNYCH UPRAW, PROBLEMÓW TRANSGRANICZNYCH ORAZ REGIONÓW, W KTÓRYCH WSPÓLISTNIENIE UPRAW JEST TRUDNE DO OSIĄGNIĘCIA

Komisja utworzyła Europejskie Biuro ds. Współistnienia Upraw (*European Coexistence Bureau*, ECoB⁷), którego celem jest opracowanie dokumentów dotyczących technicznych środków w zakresie współistnienia dla poszczególnych upraw. ECoB zajmie się również kwestią potencjalnych sposobów ograniczenia ewentualnych transgranicznych problemów związanych ze współistnieniem upraw i opracuje zalecenia dotyczące obszarów, na których struktury rolne i warunki uprawy utrudniają osiągnięcie współistnienia danych upraw na poziomie gospodarstwa.

W skład ECoB wchodzi sekretariat i techniczne grupy robocze zajmujące się poszczególnymi uprawami i składające się z przedstawicieli technicznych pochodzących z państw członkowskich. Konsultacje z zainteresowanymi stronami odbywają się w szczególności za pośrednictwem odnośnych grup doradczych ustanowionych przez Komisję.

Pierwsza z technicznych grup roboczych w ramach ECoB zajmuje się opracowaniem środków w zakresie współistnienia upraw kukurydzy. Zakłada się, że grupa ta opracuje do 2010 r. dokument dotyczący najlepszych praktyk w zakresie uprawy kukurydzy.

4. GRUPA ROBOCZA DS. WYMIANY I KOORDYNACJI INFORMACJI DOTYCZĄCYCH WSPÓLISTNIENIA UPRAW (COEX-NET)

Grupa robocza ds. wymiany i koordynacji informacji dotyczących współistnienia upraw genetycznie zmodyfikowanych, tradycyjnych i ekologicznych (COEX-NET) ma na celu ułatwienie wymiany informacji dotyczących współistnienia upraw między państwami członkowskimi i Komisją. W 2006 r. odbyły się dwa spotkania grupy, zaś w 2007 r. jedno i w 2008 r. również jedno spotkanie.

5. WSPÓLNOTOWE BADANIA DOTYCZĄCE WSPÓLISTNIENIA UPRAW

W ramach szóstego wspólnotowego programu ramowego w dziedzinie badań wspierano trzy projekty badawcze, które dotyczyły współistnienia upraw. W listopadzie 2008 r. zakończono realizację projektu SIGMEA. W projekcie tym badano czasowy i przestrzenny przepływ materiału genetycznego pochodzącego od GMO w Europie, zarówno w systemie produkcji nasion, jak i upraw, w celu określenia odpowiednich środków w zakresie współistnienia upraw. W dalszym ciągu prowadzone są projekty TRANSCONTAINER i CO-EXTRA, których realizacja zakończy się w 2009 r.

⁷ <http://ecob.jrc.ec.europa.eu/>

W lutym 2006 r. Wspólne Centrum Badawcze Komisji opublikowało sprawozdanie⁸, w którym przeanalizowano potrzebę i możliwość wprowadzenia zmian w praktykach rolnych w celu zapewnienia współistnienia upraw.

6. KRAJOWE SYSTEMY ODPOWIEDZIALNOŚCI I SYSTEMY REKOMPENSAT ZA SZKODY POWODOWANE DOMIESZKĄ GMO

Stosowanie domieszki GMO może prowadzić do utraty wartości produktów niezmodyfikowanych genetycznie, co wiązałoby się ze szkodami gospodarczymi dla ich producentów. Produkt taki będzie na przykład wymagać – zgodnie z unijnymi przepisami – oznakowania jako zmodyfikowany genetycznie, co spowoduje niższe zyski rynkowe.

Domieszka GMO może mieć również pewne skutki dla produktów ekologicznych. Rozporządzenie (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych⁹ stanowi, że produkty wymagające oznakowania zgodnie z prawodawstwem Wspólnoty w związku ze stosowaniem domieszki GMO nie mogą być wprowadzane do obrotu z oznakowaniem ekologicznym.

W przypadku szkód gospodarczych powstających w uprawach niezmodyfikowanych genetycznie w wyniku domieszki GMO odpowiedzialność jest kwestią prawa cywilnego, które leży w gestii państw członkowskich. Ze zleconego przez Komisję badania¹⁰ wynika, że we wszystkich krajowych systemach prawnych w przypadkach wystąpienia takich szkód przewiduje się minimum ochrony w ramach normalnych warunków stosowania prawa deliktów. Większość państw członkowskich nie zmieniła warunków stosowania ogólnego prawa deliktów w odniesieniu do konkretnego przypadku, jakim jest stosowanie domieszki GMO.

Między systemami ogólnego prawa deliktów w poszczególnych państwach członkowskich istnieją jednak różnice, co powoduje, że potencjalne skargi dotyczące kwestii domieszki GMO byłyby traktowane i rozstrzygane w różny sposób. Na przykład w ramach systemów odpowiedzialności na zasadzie winy wymaga się udowodnienia przestępstwa lub zaniedbania ze strony pozwanego, natomiast w ramach systemów odpowiedzialności na zasadzie ryzyka wyrok nie zależy od osądu postępowania pozwanego. Niektóre państwa członkowskie wprowadziły systemy odpowiedzialności na zasadzie ryzyka, które mają w szczególności zastosowanie w odniesieniu do szkód wynikających ze stosowania domieszki GMO.

Ponadto prawie wszystkie systemy prawne posiadają specjalne przepisy dotyczące sporów sąsiedzkich, które to przepisy mogą również być stosowane w przypadku szkody gospodarczej wynikającej ze stosowania domieszki GMO.

Do chwili obecnej w żadnym państwie członkowskim nie miały miejsca sprawy sądowe, w których dałoby zaobserwować się rzeczywisty sposób stosowania poszczególnych przepisów przez sądy krajowe.

Wydaje się, że obecnie na rynkach UE nie są dostępne produkty ubezpieczeniowe pokrywające ryzyko związane ze stosowaniem domieszki GMO. W czterech państwach

⁸ <ftp://ftp.jrc.es/pub/EURdoc/eur22102en.pdf>

⁹ Dz.U. L 189 z 20.7.2007, s. 1.

¹⁰ http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/external/liability_gmo/index_en.htm

członkowskich w celu prowadzenia upraw zmodyfikowanych genetycznie wymaga się jednak – na podstawie przepisów prawnych – ubezpieczenia lub innych rodzajów gwarancji finansowych na wypadek wystąpienia szkód gospodarczych, lub mogą być one wymagane na podstawie oceny indywidualnych przypadków.

Niektóre państwa członkowskie ustanowiły fundusze kompensacyjne na cele rekompensaty szkód gospodarczych wynikających ze stosowania domieszki GMO. Tam, gdzie określono już warunki składek na rzecz funduszy, są one finansowane przy pomocy opłat z tytułu prowadzenia upraw genetycznie zmodyfikowanych. Ponieważ dotychczas z żadnego z omawianych funduszy nie były wypłacane rekompensaty nie można stwierdzić, czy pobierane opłaty są odpowiednie i zapobiegają wystąpieniu zarówno niedoboru zasobów finansowych, a co za tym idzie, ryzyka niemożności pełnej rekompensaty niektórych szkód, jak i nadmiaru zasobów finansowych, który oznaczałoby niepotrzebne obciążenie finansowe dla sektora upraw genetycznie zmodyfikowanych.

Do chwili obecnej żadne z państw członkowskich nie zgłosiło przypadku wystąpienia szkód gospodarczych wynikających z zastosowania domieszki GMO na obszarze transgranicznym. Zasadniczo kwestie sądownicze w przypadkach transgranicznych uregulowano w rozporządzeniu Rzym II¹¹.

7. PRZEGLĄD KRAJOWYCH ŚRODKÓW W ZAKRESIE WSPÓLISTNIENIA UPRAW

Na obecnym etapie 15 państw członkowskich przyjęło szczególne przepisy dotyczące współlistnienia upraw¹². Trzy państwa członkowskie zgłosiły Komisji projekty takich przepisów. Komisja bada zgodność krajowych środków w zakresie współlistnienia upraw ze wspólnym rynkiem zgodnie z dyrektywą 98/34/WE ustanawiającą procedurę udzielania informacji w zakresie norm i przepisów technicznych¹³.

Żadne z państw członkowskich nie zgłosiło zamiaru zajęcia się kwestią współlistnienia upraw przy pomocy instrumentów pozalegisłacyjnych. Niektóre państwa członkowskie nie planują jednak w najbliższej przyszłości opracowania ram prawnych, ponieważ jest mało prawdopodobne, by na ich terytorium prowadzone były uprawy genetycznie zmodyfikowane.

W niektórych państwach członkowskich kwestia współlistnienia upraw regulowana jest na szczeblu regionalnym.

Ponieważ w większości państw członkowskich nie prowadzi się upraw genetycznie zmodyfikowanych nie wdrożono w nich również programów monitorowania stosowania i skuteczności przepisów dotyczących współlistnienia upraw. Programy monitorowania stosowane w niektórych państwach członkowskich nie wykazały żadnych negatywnych wyników, które wskazywałyby na niezgodność z obowiązkowymi przepisami dotyczącymi współlistnienia upraw i oznakowania.

¹¹ Rozporządzenie (WE) nr 864/2007 dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”). Dz.U. L 199 z 31.7.2007, s. 40.

¹² AT, BE, CZ, DE, DK, FR, HU, LT, LU, LV, NL, PT, RO, SE, SK.

¹³ Dz.U. L 204 z 21.7.1998, s. 37. Planowane środki są dostępne w publicznej bazie danych pod adresem: <http://ec.europa.eu/enterprise/tris/pisa/app/search/>

Żadne z państw członkowskich nie wskazywało, że obowiązujące przepisy dotyczące współistnienia upraw są niewystarczające dla zapewnienia odpowiedniego stopnia segregacji upraw zmodyfikowanych i niemodyfikowanych genetycznie. Państwa członkowskie nie zgłosiły żadnych spraw sądowych związanych ze stosowaniem domieszki GMO w uprawach niemodyfikowanych genetycznie. Zgłoszono jednak jeden przypadek w związku z hodowlą pszczół.

Z wyjątkiem kilku państw członkowskich, które nie rozpoczęły jeszcze prac nad opracowaniem strategii w zakresie współistnienia upraw, wszystkie państwa członkowskie przeprowadziły z zainteresowanymi stronami konsultacje na temat opracowania takich środków.

7.1. Informowanie, rejestrowanie i działalność szkoleniowa

Krajowe przepisy dotyczące informowania władz publicznych, osób trzecich i społeczeństwa na temat upraw zmodyfikowanych genetycznie różnią się w szczegółach. W niektórych państwach członkowskich wymaga się stosowania dla każdego przypadku indywidualnej procedury zatwierdzania uprawy zmodyfikowanej genetycznie, podczas gdy w innych państwach wymaga się jedynie, by rolnicy zgłosili właściwym organom fakt prowadzenia takiej uprawy. W jednym z państw członkowskich nie wymaga się indywidualnej rejestracji przez rolników upraw zmodyfikowanych genetycznie.

W większości państw członkowskich podmioty prowadzące uprawy zmodyfikowane genetycznie muszą poinformować o tym swoich bezpośrednich sąsiadów, podmioty korzystające z tego samego sprzętu rolniczego oraz właścicieli gruntów, na których planuje prowadzić się uprawę, natomiast w trzech państwach członkowskich należy poinformować również hodowców pszczół, których pasieki znajdują się w określonej odległości od miejsca uprawy zmodyfikowanej genetycznie.

Spółeczeństwo jest informowane o prowadzeniu upraw zmodyfikowanych genetycznie zasadniczo za pośrednictwem rejestru publicznego, który zawiera bądź wyczerpujące informacje na temat pól, gdzie prowadzona jest uprawa, w tym dane osobowe podmiotów prowadzących uprawę i dokładne dane na temat lokalizacji działek, bądź jedynie informacje zbiorcze, np. na temat całkowitej powierzchni upraw w danym regionie lub danej gminie.

W niektórych państwach członkowskich podmioty zajmujące się dystrybucją nasion muszą zgłaszać ilość sprzedanych nasion zmodyfikowanych genetycznie lub informować rolników o obowiązujących przepisach dotyczących współistnienia upraw. Podmioty zajmujące się transportem, przechowywaniem i pakowaniem produktów upraw zmodyfikowanych genetycznie podlegają czasem obowiązkowi rejestracji.

W niektórych państwach członkowskich wymaga się, by prowadzący uprawy zmodyfikowane genetycznie odbyli obowiązkowe szkolenie lub wykazali się odpowiednią wiedzą umożliwiającą stosowanie wymaganych środków w zakresie segregacji.

7.2. Techniczne środki segregacji

W większości państw członkowskich środki w zakresie współistnienia upraw opracowano w sposób uniemożliwiający przekroczenie wartości progowej w zakresie oznakowania GMO w żywności i paszy, ustalonej na poziomie 0,9 %. Niektóre państwa członkowskie zasygnalizowały jednak, że podejmują starania, by osiągnąć jak najniższe poziomy w zakresie

domieszki GMO. Niektóre państwa członkowskie biorą pod uwagę, że przyszłe wartości progowe w odniesieniu do nasion mogą osiągać wartości różne od zera, co ogranicza możliwość stosowania domieszki ze źródeł innych niż materiał siewny i wymaga bardziej rygorystycznych środków segregacji w tym zakresie.

Dwanaście państw członkowskich przyjęło środki segregacji w odniesieniu do co najmniej jednego rodzaju upraw. Segregacja przestrzenna opiera się zasadniczo na stosowaniu odstępów ochronnych między polami, na których prowadzi się uprawy zmodyfikowane genetycznie, a sąsiednimi polami, na których prowadzi się uprawy niezmodyfikowane genetycznie zgodnych płciowo gatunków roślin. Niekiedy odstępów ochronnych mogą zostać częściowo lub całkowicie zastąpione strefami buforowymi między polami, na których prowadzi się uprawy zmodyfikowane genetycznie, oraz polami, w przypadku których rośliny niezmodyfikowane genetycznie należące do zgodnych płciowo gatunków traktowane są po zbiorze jako rośliny zmodyfikowane genetycznie. W innych państwach członkowskich strefy buforowe są obowiązkowym uzupełnieniem odstępów ochronnych. W dwóch państwach członkowskich zezwala się na wykorzystanie różnych okresów kwitnienia.

W niektórych państwach członkowskich wymaga się obowiązkowego przeprowadzenia konsultacji z właścicielami sąsiadujących pól, a w niektórych przypadkach uzyskania ich pisemnej zgody na prowadzenie uprawy zmodyfikowanej genetycznie jeśli ich grunt ma zostać wykorzystany w celu stworzenia odstępów ochronnych.

Krajowe środki segregacji opracowano dotychczas w odniesieniu do gatunków takich jak kukurydza, a w niektórych państwach członkowskich również takich jak ziemniaki, trzcina cukrowa, buraki pastewne, pszenica i rzepak oleisty.

W sześciu państwach członkowskich środki segregacji pól, na których prowadzi się uprawy zmodyfikowane genetycznie oraz pól zawierających uprawy ekologiczne są bardziej rygorystyczne w porównaniu ze środkami stosowanymi w przypadku pól zawierających uprawy zmodyfikowane genetycznie i uprawy tradycyjne. W innych sześciu państwach członkowskich stosuje się takie same środki segregacji. W niektórych państwach członkowskich określono inne środki segregacji w odniesieniu do pól wykorzystywanych do produkcji nasion.

Środki segregacji różnią się w poszczególnych państwach członkowskich. Na przykład w odniesieniu do upraw kukurydzy odstępów ochronnych wynoszą od 25 do 600 m w przypadku upraw tradycyjnych oraz od 50 do 600 m w przypadku upraw ekologicznych.

W jednym państwie członkowskim wymaga się, by podmioty prowadzące uprawy zmodyfikowane genetycznie przestrzegały odstępów ochronnych w przypadku pasiek pszczelich.

We wszystkich państwach członkowskich obowiązek stosowania środków segregacji spoczywa na podmiotach prowadzących uprawy zmodyfikowane genetycznie oraz na podmiotach zajmujących się tego rodzaju nasionami lub zbiorami. Jedynie w przypadku, gdy właściciele sąsiadujących upraw niezmodyfikowanych genetycznie zgodzą się dobrowolnie na wspólne stosowanie środków segregacji mogą oni zostać objęci niektórymi obowiązkami. W odniesieniu do współistnienia upraw w produkcji nasion w niektórych państwach członkowskich odpowiedzialność spoczywa na producentach nasion, w innych zaś na podmiotach prowadzących uprawy zmodyfikowane genetycznie.

W niektórych państwach członkowskich podmiotom zezwala się na uzgodnienie między sobą niestosowania środków segregacji między swoimi polami, podczas gdy w innych stosowanie ich jest obowiązkowe we wszystkich przypadkach.

W niektórych państwach członkowskich kwestia segregacji regulowana jest w odniesieniu do poszczególnych praktyk rolnych (np. uprawa w celu uzyskania materiału siewnego, zbiór, działania prowadzone po zbiorze, transport, przechowywanie), podczas gdy w innych zajęto się tylko kwestią segregacji w kontekście sąsiadujących upraw.

7.3. Ograniczenia w zakresie upraw zmodyfikowanych genetycznie

W licznych państwach członkowskich wymaga się stosowania specjalnych procedur w odniesieniu do upraw zmodyfikowanych genetycznie prowadzonych na obszarach objętych ochroną (np. obszarach Natura 2000), lub zakazuje się takich upraw. Środki te nie są związane z kwestią współistnienia upraw i należy je oceniać w świetle obowiązującego prawodawstwa Wspólnoty.

Mimo że w niektórych państwach członkowskich przewidziano możliwość wyznaczenia regionów, w których można by wprowadzić zakaz prowadzenia upraw zmodyfikowanych genetycznie ze względów społeczno-gospodarczych, regiony takie nie zostały dotychczas wyznaczone. Ustanowienie takich regionów wymagałoby zgłoszenia Komisji. Wobec braku zgłoszenia nie można stosować odpowiednich środków, a zatem nie można ich egzekwować w odniesieniu do indywidualnych podmiotów. Niektóre regiony w pewnych państwach członkowskich zadeklarowały zamiar całkowitej rezygnacji z uprawy GMO, jednak deklaracje tego rodzaju mają charakter polityczny i nie ustanawiają prawnie wiążącego zakazu.

W niektórych państwach członkowskich przewidziano możliwość wyznaczenia regionów, w których można by uprawiać bądź wyłącznie odmiany zmodyfikowane genetycznie, bądź wyłącznie odmiany niezmodyfikowane genetycznie, zgodnie z dobrowolnymi decyzjami podejmowanymi przez wszystkich prowadzących uprawy na danym obszarze.

W czterech państwach członkowskich obowiązuje zakaz uprawy genetycznie zmodyfikowanej kukurydzy MON810 w ramach środków ochronnych ustanowionych w prawodawstwie UE i stosowanych w przypadku znalezienia nowych dowodów naukowych w związku z oceną bezpieczeństwa GMO. W tych państwach członkowskich prowadzenie upraw zmodyfikowanych genetycznie nie jest w obecnie możliwe, ponieważ kukurydza MON810 jest jedyną dostępną odmianą genetycznie zmodyfikowaną w celu uprawy przemysłowej w UE. Środki te nie są związane z kwestią współistnienia upraw i są traktowane zgodnie z procedurami przewidzianymi w prawodawstwie UE.

7.4. Przepisy administracyjne

W większości państw członkowskich, które ustanowiły przepisy dotyczące współistnienia upraw, wdrożono zasady egzekwowania i monitorowania tych przepisów. Procedury te zaczęły jednak być praktycznie stosowane tylko w tych państwach członkowskich, w których rzeczywiście prowadzi się uprawy zmodyfikowane genetycznie.

Naruszenie przepisów dotyczących współistnienia upraw podlega karze w niektórych, lecz nie we wszystkich państwach członkowskich.

7.5. Doświadczenia handlowe z uprawą genetycznie zmodyfikowanej kukurydzy

Jedyną genetycznie zmodyfikowaną rośliną uprawianą w UE jest kukurydza MON810, która jest odporna na niektóre szkodniki z rzędu łuskoskrzydłych. Jak wynika z informacji przekazanych przez państwa członkowskie w 2008 r. kukurydza MON810 była uprawiana w sześciu państwach członkowskich (CZ, DE, ES, PT, RO, SK) na obszarze o powierzchni 100 000 hektarów, stanowiącym 1,2 % całkowitej powierzchni upraw kukurydzy w UE-27 w omawianym roku. W niektórych państwach członkowskich udział upraw genetycznie zmodyfikowanej kukurydzy jest jednak większy (np. ponad 20 % w Hiszpanii).

Zasadniczo państwa członkowskie nie uważają, by ich krajowe przepisy dotyczące współlistnienia upraw miały znaczny wpływ na wprowadzanie przez rolników upraw zmodyfikowanych genetycznie, jednak kwestia ta zasługuje na dalsze zbadanie. Ogólną tendencją w siedmiu wyżej wymienionych państwach członkowskich jest wzrost powierzchni upraw, przy czym pięć z nich ustanowiło wiążące przepisy dotyczące współlistnienia upraw.

7.6. Kwestie transgraniczne

Dotychczas nieliczne państwa członkowskie zainicjowały współpracę w celu opracowania potencjalnych środków umożliwiających zajęcie się kwestiami związanymi ze współlistnieniem upraw w kontekście transgranicznym. Nie istnieją żadne udokumentowane przypadki transgranicznego zastosowania domieszki GMO.

7.7. Krajowe badania dotyczące współlistnienia upraw

Wiele państw członkowskich poinformowało o prowadzeniu badań w celu uzyskania podstaw dla opracowania środków w zakresie współlistnienia upraw. Badania w tej dziedzinie są w dalszym ciągu prowadzone w trzynastu państwach członkowskich.

8. WNIOSKI

Od 2006 r. państwa członkowskie poczyniły znaczne postępy w opracowywaniu ustawodawstwa dotyczącego współlistnienia upraw. Rozwój ram prawnych następował równoległe do umiarkowanego wzrostu powierzchni upraw zmodyfikowanych genetycznie. Produkcja upraw zmodyfikowanych genetycznie jest jednak w dalszym ciągu produkcją niszową w UE: obecnie tylko jeden genetycznie zmodyfikowany produkt jest wykorzystywany w celach handlowych i uprawiany na bardzo ograniczoną skalę.

Chociaż w oczach opinii publicznej kwestia prowadzenia upraw genetycznie zmodyfikowanych w UE jest w dalszym ciągu kontrowersyjna, nic nie wskazuje na to, że wprowadzanie tego rodzaju upraw w unijnym sektorze rolnictwa napotykało na praktyczne trudności. Opinia ta opiera się jednak na dotychczasowych ograniczonych doświadczeniach handlowych. Szersze praktyczne doświadczenia związane z prowadzeniem upraw w okresie kilku lat ograniczają się do niektórych regionów znajdujących się w kilku państwach członkowskich.

Nie odnotowano również żadnych szkód gospodarczych, które wynikałyby bądź z nieprzestrzegania krajowych przepisów dotyczących współlistnienia upraw, bądź z nieodpowiedniego charakteru tych przepisów, który nie zapewniałyby wystarczającego stopnia segregacji upraw zmodyfikowanych i niemodyfikowanych genetycznie.

Ustanowione przez państwa członkowskie programy monitorowania nie wykazały żadnych niedociągnięć w stosowaniu obowiązujących przepisów.

Strategie w zakresie współistnienia upraw stosowane w państwach członkowskich różnią się od siebie pod względem procedur administracyjnych i technicznych środków segregacji. Nie istnieją jednak przekonujące dowody, że różnice ram prawnych są decydującym czynnikiem w podejmowaniu przez rolników decyzji o rozpoczęciu uprawy zmodyfikowanej genetycznie. Inne czynniki, które wydają się mieć co najmniej porównywalne znaczenie, to istnienie odpowiednich rynków zbytu dla produktów zmodyfikowanych genetycznie, regionalne różnice w zakresie potencjalnych zalet i wad upraw zmodyfikowanych genetycznie w porównaniu z ich tradycyjnymi lub ekologicznymi odpowiednikami oraz czynniki społeczne, takie jak spory sąsiedzkie i niszczenie upraw. Znaczenie tych aspektów odzwierciedla się w heterogenicznym rozmieszczeniu przestrzennym upraw zmodyfikowanych genetycznie nawet w tych państwach członkowskich, w których stosowane są identyczne środki w zakresie współistnienia upraw.

Rozbieżności zaobserwowane w odniesieniu do krajowych środków mogą być – przynajmniej w pewnym stopniu – przypisane regionalnym różnicom w zakresie agronomicznych, klimatycznych i innych czynników wpływających na prawdopodobieństwo stosowania domieszki GMO w innych uprawach. W celu pełnej oceny skuteczności krajowych środków w zakresie współistnienia upraw konieczne jest zgromadzenie dalszych doświadczeń. Europejskie Biuro ds. Współistnienia Upraw opracuje wytyczne w tym zakresie.

Mimo tego, że realizowane w sąsiadujących państwach członkowskich różniące się strategie w zakresie współistnienia upraw mogą stwarzać problemy o charakterze transgranicznym, w praktyce nie zaobserwowano żadnych takich trudności. Zatem w chwili obecnej nie wydaje się konieczne opracowanie szczególnych środków w zakresie współistnienia upraw w kontekście transgranicznym.

Komisja nie uznaje za właściwe opracowania wspólnotowych instrumentów prawnych, które mogłyby kolidować z krajowymi przepisami dotyczącymi odpowiedzialności w odniesieniu do szkód powodowanych stosowaniem domieszki GMO. Jak wyjaśniono powyżej większość różnic w tym zakresie wynika z rozbieżności w krajowych systemach odpowiedzialności i rekompensat, które to systemy stosuje się również w odniesieniu do innych rodzajów działalności gospodarczej. Różnice te nie spowodowały dotychczas potrzeby harmonizacji. Ponadto w różnych systemach prawnych państw członkowskich rozwinęły się różne praktyki związane z roszczeniami i wypłatą rekompensat. Stworzenie jednakowych zasad dla wąskiego problemu stosowania domieszki GMO może prowadzić do powstania różnych systemów prawa deliktów w tym samym państwie członkowskim.

Z uwagi na widoczny brak rozwiązań w zakresie ubezpieczania takich szkód, zachęca się państwa członkowskie do zbadania możliwości rozwoju odpowiednich produktów przez podmioty ubezpieczające.

W licznych państwach członkowskich w dalszym ciągu realizowane są badania dotyczące różnych aspektów współistnienia upraw, co świadczy o potrzebie dalszego rozwoju podstaw wiedzy na ten temat. W perspektywie średniookresowej konieczne będą badania dotyczące segregacji łańcuchów produkcji organizmów zmodyfikowanych i niezmodyfikowanych genetycznie poza gospodarstwem.

W ocenie przyszłych kroków, jakie należy podjąć w kwestii współlistnienia upraw, należy uwzględnić doświadczenia handlowe w państwach członkowskich. Należy przy tym rzetelnie zbadać skuteczność i wydajność wprowadzonych środków oraz dokonać analizy wpływu krajowych środków na konkurencyjność rolników oraz możliwość dokonywania świadomego wyboru przez rolników i konsumentów. W chwili obecnej nic nie wskazuje na to, by istniała potrzeba odejścia od strategii w zakresie współlistnienia upraw opierającej się na zasadzie pomocniczości, czy też dążenia do dalszej harmonizacji w tym zakresie.

Komisja widzi natomiast potrzebę podjęcia następujących działań dotyczących współlistnienia upraw:

- Komisja zakończy w możliwie najkrótszym czasie ocenę gospodarczych skutków ustanowienia w przyszłości wartości progowych w zakresie oznakowania nasion. Na podstawie tej oceny Komisja zaproponuje podjęcie stosownych kroków legislacyjnych.
- Komisja będzie w dalszym ciągu prowadzić działania w ramach grupy COEX-NET w celu wspierania wymiany z państwami członkowskimi informacji na temat współlistnienia upraw w odniesieniu do praktycznych doświadczeń oraz wyników badań i monitorowania.
- Komisja, wraz z państwami członkowskimi i po przeprowadzeniu konsultacji z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, opracuje techniczne wytyczne dotyczące środków w zakresie współlistnienia poszczególnych upraw w ramach Europejskiego Biura ds. Współlistnienia Upraw.
- W ramach wspólnotowego programu ramowego w dziedzinie badań Komisja będzie wspierać prowadzenie dalszych badań na podstawie jasno określonych potrzeb zidentyfikowanych w trakcie obecnych lub przyszłych inicjatyw.
- W 2012 r. Komisja przedstawi sprawozdanie na temat sytuacji w zakresie współlistnienia upraw w państwach członkowskich na podstawie informacji przekazanych przez te państwa.